כרעו הן טהורין כמאן אזלא הא דתניא כל הטמאות המסיטות טהורות חוץ מהיסטו של זב שלא מצינו לו חבר בכל התורה כולה לימא דלא כרבי עקיבא דאי כרבי עקיבא איכא נמי ע"ז אפילו תימא ר' עקיבא תנא זב וכל דדמי ליה בעי רב חמא בר גוריא ע"ז ישנה לאברים או אינה לאברים היכא דהדיוט יכול להחזירה לא תיבעי לך דכמאן דמחברת דמי כי תיבעי לך היכא דאין הדיוט יכול להחזירה מאי כיון דאין הדיוט יכול להחזירה כמאן דמתברא דמי או דילמא הא לא מחסרה ואיכא דבעי לה להך גיסא היכא דאין הדיוט יכול להחזירה לא תיבעי לך דכמאן דמתברא דמי כי תבעי לך היכא דהדיוט יכול להחזירה מאי כיון דהדיוט יכול להחזירה כמאן דמחברא דמי או דילמא השתא מיהא קשלפה ושריא תיקו בעי רב אחדבוי בר אמי ע"ז פחותה מכזית מהו מתקיף לה רב יוסף למאי אילימא לענין איסורא לא יהא אלא זבוב בעל עקרון דתניא וישימו (להן) בעל ברית לאלהים זה זבוב בעל עקרון מלמד שכל אחד ואחד עשה דמות יראתו ומניחה בתוך כיסו כיון שזוכרה מוציאה מתוך כיסו ומחבקה ומנשקה אלא לענין טומאה מאי כיון דאיתקיש לשרץ מה שרץ בכעדשה אף ע"ז נמי בכעדשה או דילמא הא איתקיש למת מה מת בכזית אף ע"ז בכזית אמר רב אויא ואיתימא רבה בר עולא ת"ש דתניא ע"ז פחותה מכזית אין בה טומאה כל עיקר שנאמר וישלך את עפרה (אל) קבר בני העם מה מת בכזית אף ע"ז בכזית ורבנן למאי הלכתא איתקש לשרץ דלא מטמא במשא לנדה דאינה לאברין למת דלא מטמא בכעדשה אימא לחומרא למאי הלכתא אקשה רחמנא לשרץ לטמויי בכעדשה לנדה לטמויי באבן מסמא אקשה רחמנא למת לטמויי באהל טומאת עבודה זרה דרבנן היא וקולא וחומרא לקולא מקשינן לחומרא לא מקשינן: **מתני'** מנין לספינה שהיא טהורה שנאמר דרך אניה בלב ים:

גמ' פשיטא אניה בלב ים היא הא קמ"ל כים מה ים טהור אף ספינה טהורה תניא חנניה אומר נלמדה משק מה שק מיטלטל מלא וריקן אף כל מיטלטל מלא וריקן לאפוקי ספינה דאינה מיטלטלת מלא וריקן מאי בינייהו איכא בינייהו ספינה של חרס מאן דאמר אניה בלב ים הא נמי בלב ים היא למ"ד כשק הנך (היא) דכתיבי גבי שק דאי מיטלטלת מלא וריקן אין אי לא לא אבל ספינה של חרס אע"ג דאינה מיטלטלת מלא וריקן אי נמי ספינת הירדן למ"ד אניה בלב ים היא הא נמי אניה בלב ים היא למ"ד מיטלטלת מלא וריקן הא נמי מיטלטלת מלא וריקן דא"ר חנינא בן עקביא מפני מה אמרו ספינת הירדן טמאה מפני שטוענים אותה ביבשה ומורידין אותה למים א"ר יהודה אמר רב לעולם אל ימנע אדם את עצמו מבית המדרש ואפי' שעה אחת שהרי כמה שנים נשנית משנה זו בבית המדרש ולא נתגלה טעמה עד שבא רבי חנינא בן עקביא ופירשה אמר רבי יונתן לעולם אל ימנע אדם את עצמו מבית המדרש ומדברי תורה ואפי' בשעת מיתה שנא' זאת התורה אדם כי ימות באהל אפי' בשעת מיתה תהא עוסק בתורה אמר ר"ל אין דברי תורה מתקיימין אלא במי שממית עצמו עליה שנאמר זאת התורה אדם כי ימות באהל אמר רבא

ולחנניא

כרעו הן. ונשאו הן את הזב: **טהורין.** דתנן(א) כל שהזב נישא עליו טהור חוץ מן הראוי למשכב ומושב האדם אבל כל שאר כלים ואוכלים אין מיטמאין מחמת משכב ומושב כדתניא (לעיל דף נט.) מי שמיוחד לישיבה יצא זה שאומרים עמוד ונעשה מלאכתנו ולמהוי אפילו ראשון לטומאה מחמת משא הזב נמי לא *דכי כתיב משא הזב באדם כתיב והנושא אותם וגו' והא דאמר לעיל נכרי ונכרית וע"ז שהסיטום אחרים טמאים באדם קאמרינן: **כל הטמאות המסיטות.** אחרים כגון בכף מאזנים או אדם טמא מת שהסיטו את חברו טהורין: **שלא מצינו לו.** בשאר טומאות שבתורה אלא בזב: **וכל דדמי ליה.** דאתי מריבויא דזב וע"ז מנדה גמרי דהיינו זב: **ישנה לאברים.** כגון של חוליות ישנה לטומאתה אבר אבר או לא: **דהדיוט יכול להחזירה.** שאין צריך אומן לכך: **פחותה מכזית.** והיא שלמה: **לענין איסור.** ליאסר בהנאה: **ומחבקה ומנשקה.** וזהו לשון ברית אהבה וחבה. אלמא אדוקים בה וע"ז היא: **הא איתקש למת.** כדלקמן *אל קבר בני העם: **ורבנן למאי הלכתא כו'.** אתקפתא היא. לרבנן דאמרי אינה מטמאה במשא למאי הלכתא אמרו אלייהו דאיתקש לנדה דאינה לאברים ולשרץ דלא מטמיא במשא למת דאינה מטמאה בכעדשה כולהו לקולא: **אימא.** כולהו לחומרא: **דרבנן.** דכל הנך היקשות דברי קבלה נינהו ואסמכתא בעלמא ושקץ תשקצנו(ב) לאו לשון שרץ ממש הוא אלא עיקר קרא לכנות לה שם לגנאי אתא: **מתני' שהיא טהורה.** שאינה מקבלת טומאה: **בלב ים.** הרי היא כים: **גמ' פשיטא אניה בלב ים היא.** לאו פירכא היא אלא פירוש למתני': **נלמדנה משק.** שהרי כלי עץ היא והוקשה לשק לענין טומאה: **אף כו'.** וזו אינה מיטלטלת מלאה דגדולה היא: **ספינה של חרס.** דלא איתקש לשק: **אי נמי ספינת הירדן.** איכא בינייהו שהיא קטנה ומיטלטלת מלאה וריקנית לפי שהנהר קטן: **הא נמי בלב ים.** דים לאו דוקא וכל הנהרות נמי טהורין הן: **נשנית משנה זו.** של מסכת כלים דתני בה ספינת הירדן טמאה ולא נתגלה הטעם למה:

ולחנניא

ע"ז ישנה לאיברים כו'. בשל חוליות מבעיא ליה אבל ע"ז שנשתברה פשיטא ליה דלא מטמאה ולא משום היקישא דנדה פשיטא ליה כנשתברה דדמיא לגמרי לנדה שאין אדם יכול להחזירה דא"כ מאי קאמר לעיל דמבעיא ליה אליבא דר' עקיבא אליבא דרבנן נמי מצי למיבעי דהא דנפקא להו דע"ז אינה לאיברים מנדה הני מילי כשנשתברה לגמרי אלא ודאי בלא נדה פשיטא ליה דנשתברה טהורה: **כי** תבעי לך היכא דאין הדיוט כו'. לענין טומאה מבעיא ליה כדפי' הקונט' ולעיל נמי מייתי אפלוגתא דרבי עקיבא ורבנן אבל לענין איסורא דאורייתא לא שייך למילף מנדה ואע"ג דאסור בהנאה בטומאה דרבנן מיבעיא ליה אי פרחה אי לאו משמע דבהדיוט יכול להחזירה פשיטא דאסירה אפילו ללישנא בתרא מדבעי לענין טומאה בהדיוט יכול להחזירה דאי איסור הנאה דאורייתא שרי כ"ש דלא מטמא *וקשה לר"י דבפרק ג' דמסכת ע"ז (ד' מט:) פליגי רב ושמואל בע"ז שנשתברה מאליה דרב אמר צריכה לבטל כל קיסם וקיסם ושמואל אמר אין ע"ז צריכה לבטל אלא דרך גדילתה ובעי לאוקמא פלוגתייהו בשברי שברים ומסיק דבע"ז של חוליות עסקינן והדיוט יכול להחזירה קא מיפלגי דרב סבר כיון דהדיוט יכול להחזירה כו' לא בטלה משמע דבאין הדיוט יכול להחזירה אפי' רב מודה דשריא ונראה לר"י דהתם פליגי בחוליות קטנים דכשמתפרקין הוו כעין שברי שברים דקאמר התם מעיקרא אבל הכא איירי בחוליות גדולות דאפי' שמואל מודה דאסירי בהנאה אפי' אין הדיוט יכול להחזירה: **וישימו** להם בעל ברית וגו'. האי קרא בשופטים כתיב וקשה לר"י למה לא הביא קרא דמלכים (ב א) [ל]זבוב בעל עקרון ולמה ליה לאתויי ברייתא וי"ל דאי מהתם ה"א זבוב גדול היה אלא שהיה לו דמות זבוב לכך מייתי מהכא שהיה קטן כשאר זבובים כדקתני ומניחה בתוך כיסו ודריש נמי מדכתיב בעל ברית משמע שכרתו להן ברית להיות כל שעה אצלם ומסברא קאמר זה זבוב בעל עקרון: **מה** מת בכזית אף ע"ז בכזית. תימה [לר"י] לרבי עקיבא אי ישנה לאברים נוקי האי היקישא לקולא דבעי כזית מאברים אבל ע"ז שלימה אפילו אין בה כזית דומיא דמת כשהוא שלם דמטמא אפילו אין בו כזית כדאמר בנזיר בפרק כ"ג (דף נ.) ויש לומר דבמת אפי' אבר שלם שאין בו כזית טמא כדאמרינן נמי התם א"כ כך לי אבר אחד כמו כולה ואם תאמר אכתי מצי לאוקמא היקישא בחוליא אחת שכנגדה במת לא חשיב אבר וי"ל דהויא אפילו כזית לא מטמא דכשברי שברים חשיבא: **נלמדנה** משק. דספינה אינה מיוחדת למדרס אף על פי שכל שעה יושבין בה בני אדם מכל מקום עיקרן עשויות לפרגמטיא ולומר בה עמוד ונעשה מלאכתנו דאי ספינה מיוחדת למדרס לא הוה ילפינן משק כדאמרינן בריש אלו מומין (בכורות לח.) דמדרסות לא איתקוש לשק: **לאפוקי** ספינה שאינה מיטלטלת מליאה. ומה שמיטלטלת בים לא חשיב ליה טלטול כיון דעיקר הילוכה מחמת המים:

ולחנניא

עין משפט נר מצוה

ז א מיי' פ"ו מהלכות משכב ומושב הלכה א ג:
ח ב מיי' פ"ו מהלכות שאר אבות הטומאות הלכה ד:
ט ג שם הלכה ג ה:
י ד שם הלכה א:
יא ה ו ז מיי' פרק י"ח מהלכות כלים הל"ט:
יב ח מיי' פ"ג מהלכות ת"ת הלכה יב טוש"ע י"ד סימן רמו סעיף כה:

* * *

מוסף רש"י

זאת התורה. היכן מצויה, באדם שימות באהלי תורה (ברכות סג:).

* * *

רב נסים גאון

כמאן אזלא כל הטמאות המסיטות טהורות, חוץ מהיסטו של זב, שלא מצינו בכל התורה כולה. עיקר מילה בתורת כהנים, וכלי חרש אשר יגע בו הזב ישבר, אין לי אלא כלי חרס, מנין לרבות כלי כו'. ומאחר שלמדנו שאין מטמאין אותו אלא מאוירו, מה ת"ל אשר יגע בו, מגע שהוא ככולו, הוי אומר זה היסטו ואמרו וכל אשר יגע בו הזב, זה הוא היסטו של זב. הרי למדנו מיכן שכל מה שיסיטנו הזב טמא. וזבה ונדה ויולדת וכל דדמי לזב טומאתן כטומאת הזב. ומזה העיקר אמרו במשנה (זבין פ"ד מ"ו) הזב בכף מאזנים, ואוכלין ומשקין בכף שנייה וכו'. ובאדם לא פרט בין הטהור המסיט את הזב, ובין הזב המסיט את הטהור, כמו ששנינו (שם פ"ה) המסיט את הזב או שהזב מסיט בו מטמא אוכלין כו'. ובתוספתא (זבין פ"ה) אמרו בין שהזב מכריען מטמא אחד כו'. ותנן נמי (שם פ"ג מ"א) עלו באילן שכוחו רע ובסוכה שכוחה רע טמא. אלא אם כן יהיה ההיסט במקום בית הסתרים, או יהיה דינו משונה, כמפורש במסכת נדה בפרק יוצא דופן (דף מג.), אמר ריש לקיש קנה בקוטנו של זב. והסיט בו את הטהור, טהור. קנה בקוטנו של טהור, והסיט בו את הזב, טמא. מאי טעמא, דאמר קרא (ויקרא טו) וכל אשר יגע בו הזב וידיו לא שטף במים, זה היסטו של זב. שלא מצינו בכל התורה כולה, ואפקיה רחמנא בלשון נגיעה למימרא דהסיט דנגיעה כידו, מה התם מבראי אף הכא מבראי. ובתורת כהנים אמרו מה ידיו בנראה, פרט לבית הסתרים, אף כל בשרו בנראה, פרט לבית הסתרים. דאלמא כי מניד (הטהור לזב) [זב לטהור] במקום בית הסתרים טהור הוא. ובמס' ע"ז בפרק ר' ישמעאל (דף נ) אומר, ג' אבנים זו בצד זו אמרו, אמר רב אשי כל שבזב טמא, בגוי עושה יין נסך, וכל שבזב טהור, בגוי אינו עושה יין נסך. מיכן אמר לו ר"ש קנה של זב כו'. ובבבא קמא בפרק כיצד הרגל (דף יז) אמרו עוד אמר רבא כל שבזב טמא בנזקים משלם נזק שלם כו'.

או עיין היטב בתוס' שם ד"ה כל דע"כ הא דבזב טהור לא קאי אקנה בקוטנו של א' ודברי רבינו צ"ע.

מסורת הש"ס

א) [זבחים לו: נו. מנחות נא: כריתות כח. נדה מג. ועי' תוס' כריתות כח. ד"ה שלא], ב) [לעיל פב:], ג) [ע"ל לסם], ד) סנהדרין סג: (סו:), ה) [ע"ל עג], ו) [לקמן קכב: מנחות כו:] מנחות לו: כריתות לח., ז) [כלים פב ג], ח) ברכות סג: גיטין נז., ט) [וכים פ"ט מ"ב], י) [ע"ל עג], כ) [דברים ז], ל) ע"ל בעל זבוב אלהי עקרון, מ) [וע"ע תוס' מנחות לא. ד"ה שהיה].

* * *

תורה אור השלם

1 ויהי כאשר מת גדעון וישובו בני ישראל ויזנו אחרי הבעלים וישימו להם בעל ברית לאלהים: שופטים ח לג

2 ויצא את האשרה מבית יי מחוץ לירושלם אל נחל קדרון וישרף אתה בנחל קדרון וידק לעפר וישלך את עפרה על קבר בני העם: מלכים ב כג ו

3 דרך הנשר בשמים דרך נחש עלי צור דרך אניה בלב ים ודרך גבר בעלמה: משלי ל יט

4 זאת התורה אדם כי ימות באהל כל הבא אל האהל וכל אשר באהל יטמא שבעת ימים: במדבר יט יד

* * *

גליון הש"ס

רש"י ד"ה טהורין וכו' דכי כתיב משא הזב באדם כתיב. עי' נדה דף נד ע"ב בתוס' ד"ה אף עושה ועי"ע. תוס' ד"ה כי תיבעי וכו' לר"י. קו' זה שם מנחות דמדין ביטול היא (ואם כן) צ"ע בהלכה ע"ז של ישראל דלא מהני ביטול אם טהור מטומאה וצ"ע:

* * *

רבינו חננאל

כמאן אזלא הא דתניא כל הטומאות המסיטות אחרים טהורין, חוץ מן הזב, שלא מצינו לו בכל התורה כולה, נימא דלא כר"ע, דאי ר"ע הא אף ע"ז שהסיטה את אחרים טמאין. ודחינן אפילו תימא ר"ע תנא זב וכל דדמי ליה. נמצאו דברי רב אשי, דפלוגתא דרבה ור' אלעזר בתרצתא דהא מתניתא, דר' אלעזר סבר בהיסט שהסיטו אחרים את עבודה זרה פלוגתא דרבנן ודר' עקיבא. אבל הסיטה היא את אחרים טהורין. ורבה סבר בהיסט שהסיטה ע"ז את אחרים פלוגתייהו, אבל אם הסיטוה אחרים טמאין. ובעיא דרמי בר חמא, הא אמרינן כרבה בעי לה ואליבא דר"ע. אבל לרבה, לרבנן אינה לאברין. ולר' אלעזר בין אליבא דרבנן ובין אליבא דר' עקיבא אינה לאברים. וכן הלכה. ובעיא דרב אחדבוי בר אמי ע"ז פחותה מכזית, לענין איסורא פשיטא דאסירא, דהא זבוב בעל עקרון אסיר. אבל לענין טומאה אין בה טומאה של כלום, דלהכין איתקש למת, ואיתקש לנדה שאינה לאברים, ואיתקש לשרץ שאינה מטמא במשא. ולא מצית למימר לחומרא לשרץ בעדשה, ולנדה לאבן מסמא, ולמת לאהל, משום דטומאת ע"ז דרבנן היא, וכי איכא חומרא וקולא, לקולא הוא דמקשינן. [מתני'] מנין לספינה שהיא טהורה כו', פירוש שאינה מקבלת טומאה. רבנן דמתני' (משום) מדמי לה ספינה לים, מה הים אין מקבל טומאה אף הספינה אינה מקבלת טומאה. וחנניה מפיק לה למילתא דספינה שאין מקבלת טומאה, מן השק, דכתיב מכל כלי עץ או בגד או עור או שק, מה שק מטלטל מלא וריקן, מקבל טומאה, לאפוקי ספינה שאינה מטלטלת מלא וריקן, לפיכך אינה מקבלת טומאה. מאי בינייהו איכא בינייהו ספינה של חרס. לרבנן שמדמין אותה לים, אף ספינה של חרס טהורה. ולחנניה שהוא למד לטהרת ספינה משק, ספינה של חרש [מקבלת] טומאה, דאמר לן עץ ובגד ועור ושק דכתיבי בענינא, גמרינן להו משק, נמצא (משק) [השק] מלמד עליו, אלו הדברים שכתובין בפרשה. וכן מלמד שאין מקבלין טומאה אלא מה שהוא מטלטל מלא וריקן, כגון שק, אבל כלי חרש אינו כתוב עם השק, לפיכך אין השק מלמד עליו, דאע"פ שאינו מטלטל מלא וריקן, מקבל טומאה. אי נמי איכא בין רבנן שלמדין מן הים, ובין חנניה שהוא למד מן השק, (ספות) ספ[ינ]ת הירדן, לרבנן טהורה, ולחנניה טמאה מפני שהוא מטלטלת מליאה וריקנית כר' חנניה בן עקביה. אמר רבה